

УДК 338.49

Іванова Н.В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту інноваційної діяльності
Чернігівського національного технологічного університету

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПЕРЕДУМОВ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

METHODOLOGICAL ASPECTS OF FORMATION OF THE PREREQUISITES OF MODERNIZATION OF PRODUCTION INFRASTRUCTURE

АНОТАЦІЯ

У статті виділено чотири групи передумов (які в сукупності формують стимули, рушійні сили, джерела та обмеження) модернізації регіональної виробничої інфраструктури та проаналізовано їх прояв на сучасному етапі розвитку економіки України.

Ключові слова: регіон, модернізація, виробнича інфраструктура, економічний простір, інституційні чинники, соціалізація економіки, тенденції глобалізації.

АННОТАЦИЯ

В статье выделены четыре группы предпосылок (которые в совокупности формируют стимулы, движущие силы, источники и ограничения) модернизации региональной производственной инфраструктуры и проанализировано их проявление на современном этапе развития экономики Украины.

Ключевые слова: регион, модернизация, производственная инфраструктура, экономическое пространство, институциональные факторы, социализация экономики, тенденции глобализации.

ANNOTATION

The article identifies four groups of prerequisites (which together form the incentives driving forces, sources and limitations) modernization of regional production infrastructure and analyzed their expression at the present stage of development of the Ukrainian economy.

Keywords: region, modernization, industrial infrastructure, economic space, institutional factors, socialization of the economy, the trend of globalization.

Постановка проблеми. Модернізаційна парадигма, в рамках якої інфраструктура розглядається як соціально-економічний базис розвитку регіонального економічного простору, передбачає ключову роль елементів системи виробничого обслуговування, формуючих матеріально-інституціональне середовище для розширеного регіонального відтворення. Успішність модернізаційних перетворень у сфері виробничої інфраструктури залежить від виявлених та використаних передумов економічного зростання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У становлення теорії модернізації вагомий внесок був зроблений роботами закордонних вчених: А. Гершенкрона, Е. Донара, С. Кузнеця, Г. Мюрдаля, У. Ростоу, Р. Солоу, Р. Харрода, А.Г. Аганбегяна [15; 16], С.Ю. Глазьева [14], Р.М. Нуреєва [1; 2], В.М. Полтеровича, Є.Г. Ясина [13]. Значну роль в обґрунтуванні стратегії модернізації економіки регіонів України відіграли дослідження та концепції, відображені у працях вітчизняних вчених, серед яких О.М. Алимов, О.А. Амоша, М.П. Бутко,

В.М. Геєць [19], А.А. Гриценко [12], М.І. Долішній, Е.М. Лібанова, Г.Л. Монастирський, Л.Г. Чернюк, А.А. Чухно [23] та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На сьогодні існує значне розмаїття підходів, методів та засобів виявлення регіональних соціально-економічних проблем та передумов стабілізації стану і забезпечення економічного зростання. Більшість з них спрямовані на виявлення факторів певного спрямування. Проте відчувається недолік досліджень, присвячених комплексній ідентифікації передумов модернізаційних перетворень, спрямованих на узгоджений розвиток економічного простору та виробничої інфраструктури як її елементу.

Мета статті полягає у розробці методологічних засад ідентифікації передумов модернізації інфраструктурних секторів на регіональному рівні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Методологічне обґрунтування модернізації як економічного явища передбачає у першу чергу виявлення передумов та об'єктивних обставин, які обумовлюють потребу у кількісних та якісних трансформаціях. Слід зазначити, що такі фактори проявляються як у самій системі виробничої інфраструктури, так і у її зовнішньому оточенні – на регіональному, макроекономічному та глобальному рівнях. На наш погляд, доцільно виділити чотири групи передумов (що у сукупності утворює стимули, рушійні сили, джерела та обмеження) модернізаційних процесів у виробничій інфраструктурі на регіональному рівні. Стимули при цьому ініціюються тенденціями глобалізаційного характеру, обмеження – зростаючими зовнішніми загрозами та накопиченими внутрішніми проблемами, а ось рушійні сили носять внутрісистемний характер і пов'язані з прагненням системи зберегти свою цілісність.

Першою передумовою слід виокремити вплив макроекономічних факторів, як першопричину кількісно-якісних трансформацій у сфері виробничої інфраструктури.

Рівень розвитку макроекономічного середовища виступає як джерело та рушійна сила модернізаційних перетворень, так і формує ризики. Точкою біфуркації при цьому є поєд-

нання економічних проблем з політичною нестабільністю [1; 2]. Взаємозв'язок ендегенних та екзогенних негативних факторів посилюється входженням економіки країни у «порочне коло бідності» (рис. 1).

Згідно даної теорії (Г. Зингер [3], Х. Лебштайн [4], Р. Нурксе [5]), низький рівень розвитку обумовлений сукупністю взаємодіючих факторів, таких як економічні, демографічні, інвестиційні, ринкові тощо.

Нестача ресурсів, у тому числі інвестиційних, унеможлиблює модернізацію. Економічний спад, нарощування макроекономічної нестабільності відбуваються до певної межі. Для виходу з такого «кола» економічної системи, згідно кейнсіанської концепції, потрібен «великий поштовх» (big push) [6]. Під ним розуміються значні капіталовкладення, які забезпечать зростання ВВП. Однак у такій схемі добровільне інвестування уявляється неможливим, тому провідна роль у стимулюванні модернізаційних процесів покладається на державу, яка примусово, за рахунок фіскальної політики, формує інвестиційний капітал.

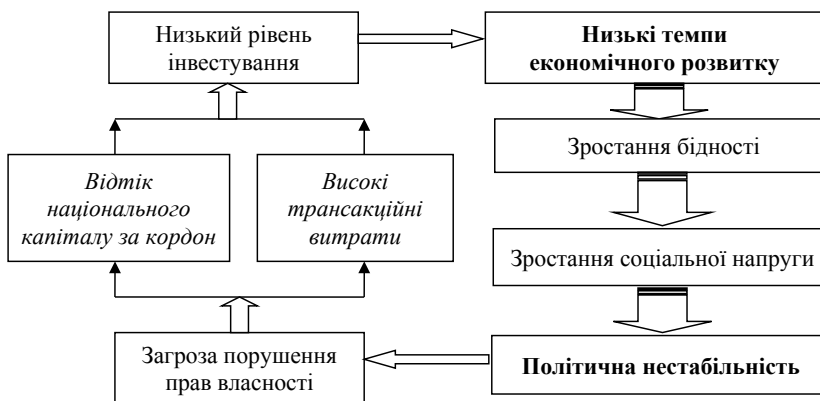

Рис. 1. Формування кореляції факторів політико-економічної нестабільності на макрорівні [1, с. 22]

Наразі економіка України в цілому і сектор виробничої інфраструктури зокрема продовжують демонструвати падіння. Причинами такого стану є як поточні, так і накопиченні у ретроспективі проблеми. Упродовж 2014 р. економіка України функціонувала у вкрай несприятливих умовах. Російська агресія завдала українській економіці гуманітарних і соціальних втрат та спричинила серйозні деструктивні процеси, в т. ч. руйнацію інфраструктури на території бойових дій, дезорганізацію усталених виробничих зв'язків і критично важливих поставчань ресурсів, часткову втрату зовнішніх ринків та експортного потенціалу

Якщо в I півріччі 2014 р. промисловість знизилася на 4,7%, то за результатами року падіння склало 10,7%. Проте слід зазначити, що це середнє значення, наприклад, по Донецькій та Луганській областях зменшення обсягів становило 30–40%, у той час як по Львівській та Запорізькій областях – 2–3%, а по ряду інших індекс промислового виробництва взагалі був позитивним. Позитивна динаміка спостерігалась лише по аграрному сектору – річне зростання на 2,8%.

Галузі виробничої інфраструктури демонструють стійке зниження ділової активності. За підсумками 2014 р. підприємствами транспорту перевезено 671,2 млн. т вантажів, що склало 89,9% від обсягу 2013 р. (у 2013 р. 757,6 млн. т вантажів, або 98,1% від обсягу 2012 р.). Вантажообіг підприємств транспорту становив 335,2 млрд. т/км, або 89,2% порівняно з попереднім роком (у 2013 р. – 379,0 млрд. т/км, або 96,1% від обсягу 2012 р.). Послугами пасажирського транспорту скористалися 5899,5 млн. паса-

Таблиця 1

Обсяги інвестицій в економіку України [7]

Показник	Од. виміру	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ВВП	млн. грн.	913345	1120585	1349178	1459096	1522657	1566728
Капітальні інвестиції	млн. грн.	151777	189061	259932	293692	267728	204062
Рівень інвестицій по відношенню до ВВП	%	16,6	16,9	19,3	20,1	17,6	13,0
Прямі іноземні інвестиції, у тому числі	млн. дол.	39175,7	43836,8	48991,4	53679,3	57056,4	45916,0
	%	100	100	100	100	100	100
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	млн. дол.	923,6	1027,1	1073,1	1427,6	1535,3	1144,3
	%	2,4	2,3	2,2	2,7	2,7	2,5
інформація і телекомунікації	млн. дол.	1728,8	1891,4	2139,2	1996,9	2051,2	1857,4
	%	4,4	4,3	4,4	3,7	3,6	4,0
постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	млн. дол.	250,1	264,7	389,4	1050,9	1140,8	717,0
	%	0,6	0,6	0,8	2,0	2,0	1,6
водопостачання; каналізація, поводження з відходами	млн. дол.	78,5	77,2	99,5	89,3	78,9	69,4
	%	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2

жирів, або 94,7% від обсягу 2013 р. (у 2013 р. зменшення становило 2,8%).

Негативна поточна економічна динаміка посилюється значним зниженням обсягу інвестицій (табл. 1). За підрахунками, мінімальний рівень інвестицій має становити 10–12% національного доходу для виходу з «порочного кола бідності» [2, с. 29].

Отже, за даними таблиці 1, рівень нагромадження інвестиційного капіталу є достатнім для виходу з «порочного кола бідності» та переходу до модернізаційних процесів. Однак обсяг валового нагромадження основного капіталу скоротився порівняно з 2013 р. приблизно на 24%, частка інвестицій у структурі ВВП впала нижче 15%, що свідчить про «вимивання» інвестиційного потенціалу та потенціалу економічного відновлення загалом.

Практично всі отримувані ресурси – як домогосподарств, так і державного сектору – витрачаються на споживання, рівень якого у 2014 р. перевищив 90% ВВП. За таких умов інноваційно спрямовані структурні зміни в економіці відбуватися не можуть.

Інший ресурс модернізаційних перетворень – прямі іноземні інвестиції – після п'ятирічного періоду стійкого зростання у 2014 р. зменшились на 20% порівняно з 2013 р. Якщо розглядати структуру капіталовкладень, то серед секторів виробничої інфраструктури найбільш привабливими для іноземних інвесторів є інформація і телекомунікації (близько 4%) та транспорт і складське господарство (2,5–2,7%). Очевидно, що сфера виробничого обслуговування не є предметом зацікавлення для розміщення капіталу.

Національна економіка не здатна подолати існуючу економічну кризу без зовнішніх капіталовкладень. Незважаючи на зусилля українського уряду щодо покращення інвестиційного клімату, через високий рівень ризику у найближчий час слід очікувати припливу інвестицій лише від міжнародних фінансових інституцій (МВФ, Світовий банк, ЄБРР), а також від країн G7, так званий «політичний капітал». Приватний інвестор, очевидно, утримається від капіталовкладень у країну переддефолтного стану. При цьому серед завдань Стратегії сталого розвитку «Україна–2020» ключові та першочергові пріоритети реалізації у інфраструктурній сфері (реформа транспортної та телекомунікаційної інфраструктур, програма участі в трансєвропейських мережах та програма енергоефективності) потребують значних витрат державних фінансів та приватного капіталу [8].

Таким чином, слід відмітити, що саме макроекономічний фактор, який формує системні економічні ризики, є чи не найголовнішою передумовою переходу до модернізації виробничої інфраструктури.

Іншим фактором, який здійснює не менш вагомий вплив на ініціювання модернізацій-

них перетворень виробничої інфраструктури, є загальносвітові тенденції. З середини ХХ ст. і до цього часу у світовій економічній системі відбулися явища, які спричинили піднесення значення виробничої інфраструктури в цілому і утвердження логістичної парадигми зокрема. Серед таких чинників, які обумовлюють логістичні трансформації української системи виробничого обслуговування, можна підкреслити наступні:

- глобалізаційні тенденції на світових ринках;
- інтеграційні процеси на всіх рівнях, що проявляється у зростанні ролі партнерства та стратегічних союзів, формуванні інтегративних утворень у вигляді кластерів тощо;
- науково-технічний прогрес та революційні зміни в інформаційних технологіях, що спричинили структурні трансформації в організації бізнесу;
- формування постіндустріального суспільства,
- інтелектуалізація суспільства, поява економіки знань.

У зв'язку з утвердженням євроінтеграційного вектору національної економіки модернізаційні процеси у сфері виробничої інфраструктури мають ґрунтуватись на інноваційній парадигмі розвитку. Незалежно від обраної моделі модернізації (органічної або «наздоганяючої»), основою модернізаційної парадигми є інноваційна економіка, що обумовлює створення інноваційної інфраструктури, яка, в свою чергу, активно взаємодіє з виробничою інфраструктурою та є передумовою логістичних трансформацій [9].

В основі будь-якого способу модернізації економічної системи повинні знаходитись інновації. Цієї тези дотримується ряд вітчизняних та закордонних вчених. Так, В.М. Геєць, В.П. Семіноженко [10], Л.І. Федулова [11], А.А. Гриценко [12], Є.Г. Ясин [13], С.Ю. Глазьев [14], А.Г. Аганбегян [15; 16] та ін. вважають саме інноваційний розвиток економіки запорукою досягнення стійкої тривалої конкурентоспроможності та незалежності країни на світових ринках.

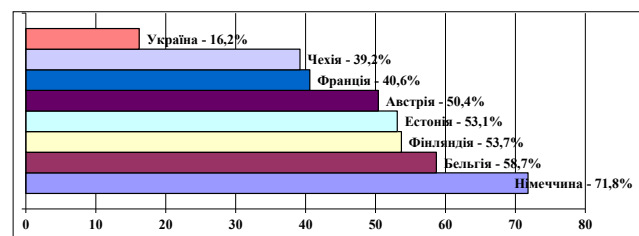

Рис. 2. Рівень інноваційно активних підприємств у промисловості у 2010–2011 рр., %

Джерело: UNESCO Institute of Statistics database – <http://data.uis.unesco.org>

В Україні, навіть не розглядаючи структуру та зміст інноваційної діяльності, рівень активності підприємств залишається вкрай низьким. Так, якщо у розвинених країнах відсоток інно-

ваційно активних підприємств коливається на рівні 50–70% (рис. 2), то в 2014 р. інноваційною діяльністю у промисловості займалися 1609 вітчизняних підприємств, або 16,1% обстежених (у 2013 р. – 1715 підприємств (16,8%), у 2012 р. – 1758 підприємств, або 17,4%) (табл. 2).

Протягом останніх чотирьох років спостерігається зменшення майже вдвічі (в 1,86 рази) суми вкладених фінансових ресурсів у інноваційну діяльність підприємницького сектору в Україні. При цьому позитивним фактом є зростання питомої ваги інвестування у дослідження і розробки (до 22,8% від загальної суми).

При інноваційній моделі модернізації відбуваються революційні зміни технологічних укладів та соціально-економічних інститутів, а «наздоганяюча» модель використовує запозичення технологічних та інституційних новацій, які довели свою ефективність. Проте і за таких умов передбачаються інноваційні розробки у напрямку поширення та адаптації запозичень. У найближчі десятиліття для нашої країни можливий шлях лише по «наздоганяючій» модернізації, це підтверджує і той факт, що в Україні на сьогодні преважує інноваційна діяльність у вигляді придбання нового обладнання або програмного забезпечення (табл. 2).

Основним джерелом фінансування інноваційних витрат у 2014 р. залишаються власні кошти промислових підприємств – 6540,3 млн. грн. (або 85,0% загального обсягу витрат на інновації). Кошти Державного бюджету отримали дев'ять підприємств, місцевих бюджетів – 12, загальний обсяг яких становив 349,8 млн. грн. (4,6%); кошти вітчизняних інвесторів отримали шість підприємств, іноземних – 11, загалом їхній обсяг становив 146,9 млн. грн. (1,9%); кредитами скористалося 39 підприємств, обсяг яких становив 561,1 млн. грн. (7,3%).

Слід зазначити також, що «...технологічні запозичення можливі та потрібні, але вони дають ефект лише на короткострокову перспективу» [13, с. 37]. Отже, необхідно при формуванні інноваційно-інвестиційної складової модернізації виробничої інфраструктури враховувати перехід до інноваційної моделі після проходження стабілізаційного періоду.

Третя передумова модернізаційних перетворень – інституціональні фактори, роль яких ми вбачаємо у створенні цивілізованих норм і правил провадження суспільно-економічної діяльності.

Значення інституціонального середовища для модернізації інфраструктури посилюється і тим фактом, що глобальна світова інфраструктурна мережа являє собою інституціональний каркас інтегрованих національних інфраструктур. Інтеграція виробничої інфраструктури України до європейської та світової системи відбувається саме за рахунок взаємодії інститутів. З урахуванням того, що у складі інститутів виділяють формальні правила (офіційно закріплені норми права), механізми контролю та регулювання діяльності (організації та структури) та неформальні обмеження (традиції, звичаї, добровільно взяті на себе норми поведінки тощо), при реалізації процесу модернізації виникає питання, яким чином трансформувати їх та поєднати між собою, забезпечивши ефективність перетворень. Адже у сфері виробничої інфраструктури такими чинниками можуть бути не тільки нове законодавство або створені структури, але й принципи ведення підприємництва згідно європейських стандартів та споживчі настрої. Це стосується, наприклад, введення платних доріг, впровадження сучасних засобів комунікацій, екологізації транспортної складової тощо.

Інституціоналіст Дж. Ходжсон зазначив, що інститути – це «...довговічні системи сформованих і вкорінених правил, які надають структуру соціальним взаємодіям» [17, с. 11]. Отже, головною роллю інститутів у процесі модернізації інфраструктури є зміна структури взаємодії елементів як самої виробничої інфраструктури, так і економічного простору.

Значення рівня інституціонального розвитку також підкреслюється методологією, яка використовується Всесвітнім економічним форумом (ВЕФ) для оцінювання конкурентоспроможності країн. Так, Індекс глобальної конкурентоспроможності (ІГК) був розроблений ВЕФ для оцінки потенціалу зростання країн у середньостроковій і довгостроковій перспективі [18]. На думку ВЕФ, інституціональне середовище формує базу, у межах якої приватні підприємці,

Таблиця 2

Інноваційна активність підприємств

Рік	Питома вага підприємств, що займалися інноваціями, %	Загальна сума витрат, млн. грн.	У тому числі за напрямками, %			
			дослідження і розробки	придбання інших зовнішніх знань	придбання машин, обладнання та програмного забезпечення	Інші витрати
2000	18,0	1760,1	15,1	4,1	61,0	19,7
2005	11,9	5751,6	10,6	4,2	54,8	30,4
2010	13,8	8045,5	12,4	1,8	62,8	23,1
2011	16,2	14333,9	7,5	2,3	73,2	17,0
2012	17,4	11480,6	10,4	0,4	70,1	19,0
2013	16,8	9562,6	17,1	0,9	58,0	24,0
2014	16,1	7695,9	22,8	0,6	66,5	10,1

компанії та уряди взаємодіють один з одним з метою отримання доходу та збагачення економіки, таким чином, суттєво впливаючи на конкурентоспроможність та економічне зростання. Інститути є вкрай важливими для підтримки й посилення нестабільного економічного зростання, враховуючи те, що держава відіграє більш значущу роль на міжнародному рівні для економік багатьох країн [18, с. 13].

Проблема українського інституційного середовища, як чинника модернізаційних процесів виробничої інфраструктури, полягає у неефективності системи державного регулювання інфраструктурного сектора та неспроможності ринкових механізмів компенсувати цей недолік і забезпечити саморегульованість інфраструктурного сектора.

Інститути продовжують залишатися найбільш слабким місцем конкурентоспроможності української економіки. У Звіті про глобальну конкурентоспроможність за 2012 р. ВЕФ по даній складовій Україна посіла лише 132-е місце з 144 країн. Такий результат є одним з найгірших не тільки порівняно з країнами ЄС та іншими розвиненими економіками. За рівнем розвитку інститутів Україна поступається усім країнам СНД, за винятком Росії та Киргизії, у яких 133-тє і 137-е місця відповідно. Середня оцінка регіонів України за складовою інститутів (3,83 бала із 7 можливих) нижча, ніж середня оцінка у світі (3,98 бала) [18].

Для процесів модернізації вітчизняної виробничої інфраструктури якість інституційного середовища слугує як обмеженням, так і джерелом до перетворень (табл. 3).

Отже, реалізація модернізаційної парадигми передбачає трансформацію існуючих та створення нових інститутів розвитку, які мають забезпечувати реалізацію комплексу функцій, спрямованих на досягнення різних цілей узгодженого розвитку регіонального економічного простору та інфраструктурного комплексу (рис. 3).

Аналізуючи інституційно-аналітичні передумови, слід також зазначити, що ініціатором трансформацій може виступати і держава. «Поточні трансформації на

Таблиця 3

Вплив інституційного середовища на модернізаційні процеси у виробничій інфраструктурі

Обмеження	Джерело стимулу
слабкий захист прав власності; корупція та упередженість у рішеннях чиновників; недостатня ефективність державної політики стосовно розвитку інфраструктурних галузей; відсутність практичних дій антимонопольного регулювання на ринку транспорту та енергетики, наявність бізнес-груп, які утримують домінуюче положення на ньому; дозвільна система, яка є витратною за часом і дорогою процедурою для підприємців; низька ефективність митних процедур	становлення державно-приватного партнерства; гармонізація вітчизняного законодавства з нормами міжнародного права; реалізація політики посиленої енергетичної безпеки та енергозбереження; формування споживчої думки, спрямованої на підтримку вітчизняного підприємства та ін.

Рис. 3. Концептуальна схема формування передумов модернізаційних процесів через трансформацію існуючого інституційного середовища
 Джерело: розроблено автором із використанням [15]

початковій стадії переходу від індустріального до постіндустріального характеру модернізації вимагають ефективної участі держави», – зазначає академік В.М. Геєць [19, с. 235]. Проте для отримання бажаного ефекту від модернізаційних процесів необхідне усвідомлене бажання та цілеспрямовані дії з боку всіх суб'єктів інфраструктурного ринку, при цьому інститут держави повинен відігравати стратегічну роль.

Четвертою передумовою модернізаційних процесів не тільки у інфраструктурному комплексі, але й економічному просторі в цілому, ми вважаємо вплив соціальних факторів.

Фактор соціалізації, який провідний вітчизняний вчений В.Д. Базилевич вважає одним із мегатрендів економічного розвитку, пов'язаний із підпорядкуванням економічних процесів інтересам розвитку людини та суспільства в цілому [20, с. 14]. Індустріальна стадія світової економіки і масове виробництво, які орієнтовані на продуктивність та часто на екстенсивне зростання, призвели до обмеженості основних видів ресурсів. При цьому посилюється соціальна нерівність та зростає соціальна напруга, що й обумовлює потребу у модернізаційних трансформаціях економіки з урахуванням гуманістичної та екологічної компоненти, тобто тріади сталого розвитку.

Взаємопов'язаність зазначених компонент віддзеркалюється на поточному стані соціальної сфери та ринку праці. Зниження економічної активності протягом 2013–2014 рр. обумовило збереження і посилення негативних тенденцій на ринку праці. Скорочення кількості штатних працівників було спричинене як спадом виробництва в базових галузях, так і зупиненням роботи та руйнуванням підприємств на сході України, де тривають військові дії. Як наслідок, рівень безробіття, за методологією МОП, сягнув найвищих значень з початку 2000-х років. Номінальна середня заробітна плата у 2014 р. збільшилася на 8,7% порівняно з минулим роком, однак посилення інфляційного тиску призвело до стрімкого зниження реальної заробітної плати [21]. Накопичення заборгованості з виплати заробітної плати, у тому числі за рахунок бюджетних коштів, мало негативний вплив на споживчий попит населення та збільшило ризики посилення соціальної напруги. Так, у 2014 р. близько 4% домогосподарств (на 0,2 пункти більше, ніж у 2013 р.) повідомили, що не змогли забезпечити навіть достатнє харчування, разом з тим серед багатодітних домогосподарств частка таких домогосподарств збільшилась на 4 пункти і склала 10% [22].

Проте соціальний фактор слугує не тільки обмеженням, але й потужною рушійною силою та джерелом трансформаційних перетворень. Саме поєднання інтелекту та інформації в умовах соціалізованої економіки виступає передумовою модернізаційних процесів.

Підкреслюючи значення соціалізації, академік В.М. Геєць зазначив, що «... необхідно

закласти можливість створення нової соціальної реальності, спрямованої на те, щоб завдяки своїм можливостям збільшувати додану вартість виробництва з використанням інноваційних технологій і соціалізованих результатів продуктивної сили праці на засадах морального характеру та нагромадження знань» [19, с. 232].

Водночас саме модернізаційний процес академік А.А. Чухно розглядає як передумову забезпечення соціально-економічної стабільності та розвитку, оскільки модернізаційна програма «...реалістично і ретельно спрямовує діяльність на створення сприятливих умов для розвитку людини, на серйозні соціальні зрушення в країні» [23, с. 25].

Висновки. Модернізація виробничої інфраструктури потребує залучення ресурсів та зусиль як з боку держави, так і приватного сектору. Причому основними ресурсами є інтелект (інформація, нові знання) та інновації, які виступають об'єктом інвестування.

Сучасний стан національної економіки характеризується різновекторними тенденціями. По-перше, існують обмеження у реалізації трансформацій, які обумовлені посиленням кризових тенденцій в економіці України. Лише до певної міри їх можна пояснити наслідками російської агресії. Глибинним чинником їх посилення є системні економічні деформації, що накопичувалися тривалий час і призвели до переддефолтного стану та крайнього загострення соціальних протиріч. По-друге, стимулом до модернізаційних перетворень регіонального економічного простору та виробничої інфраструктури як її складової слугують сучасні тенденції глобалізації та євроінтеграційний вектор України.

Необхідність модернізації очевидна, проте вибір конкретної моделі та інструментів трансформацій для кожної регіональної системи виробничої інфраструктури має здійснюватись з урахуванням детального аналізу передумов та тенденцій, характерних саме для даного економічного простору.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Нуреев Р.М. Экономика развития / Р.М. Нуреев. – М. : Норма, 2008. – 367 с.
2. Нуреев Р.М. Проблемы модернизации экономики: концепции, цели, средства / Р.М. Нуреев // Научные труды Донецкого национального технического университета. Серия: экономическая. – Донецк, 2006. – Вып. 103-1. – С. 4–16.
3. Prebisch R., Singer H.W. Theoretical and Practical Problems of Economic Growth, 1950.
4. Leibenstein H. Economic Backwardness and Economic Growth. Studies in the Theory of Economic Development. New York. 1957. P.48–51.
5. Nurkse R. Problems of Capital Formation in Underdevelopment Countries. Oxford. 1955. P.5.
6. Rosenstein-Rodan P.N. Notes on the Theory of the «Big Push» / Economic Development for Latin America. N.Y., 1961. P. 60

7. Статистичний збірник «Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України». – К.: Державна служба статистики України, 2015. – 45 с.
8. Указ Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» від 12 січня 2015 р. № 5/2015 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10>.
9. Іванова Н.В. Інфраструктурний розвиток регіону у контексті модернізаційної парадигми / Н.В. Іванова // Вісник Національного університету «Львівська політехніка» : зб. наук.-прикл. пр. «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». – Львів : Вид-во нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2012. – № 722. – С. 81–87.
10. Геєць В.М., Семіноженко В.П. Інноваційні перспективи України / В.М. Геєць, В.П. Семіноженко. – Харків : Кон-станта, 2006. – 272 с.
11. Технологічна модернізація промисловості України / За ред. Л.І. Федулової. – К. : Ін-т екон. та прогнозів., 2008. – 472 с.
12. Гриценко А.А. Методологічні основи модернізації України / А.А. Гриценко // Економіка України, 2011. – № 2. – С. 4–12.
13. Ясин Е.Г. Модернізація и общество / Е.Г. Ясин // Докл. к VIII Междунар. науч. конф. «Модернізація економіки и общественное развитие» (Москва, 3–5 апреля 2007 г.). – М. : Изд. дом ГУ ВШЭ, 2007. – 114 с.
14. Глазьев С.Ю. Стратегия опережающего развития России в условиях глобального кризиса / С.Ю. Глазьев. – М. : Экономика, 2010. – 255 с.
15. Аганбегян А.Г., Михеева Н.Н., Фетисов Г.Н. Модернізація реального сектора економіки / [А.Г. Аганбегян, Н.Н. Михеева, Г.Н. Фетисов] // Регион: економіка и соціологія. – 2012. – № 4. – С. 7–44.
16. Аганбегян А.Г. Финансы для модернізації / А.Г. Аганбегян // Финансы и кредит. – 2010. – № 3. – С. 3–11.
17. Ходжсон Дж. Экономическая теория и институты: Манифест современной институциональной экономической теории / Дж. Ходжсон ; пер. с англ. – М. : Дело, 2003. – 464 с.
18. Звіт про конкурентоспроможність регіонів України – 2013. Назустріч економічному зростанню та процвітанню [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.feg.org.ua/>.
19. Геєць В.М. Модернізація в системі «суспільство – держава – економіка» / В.М. Геєць // Журнал європейської економіки. – 2014. – Т. 13. – № 3. – С. 221–235.
20. Базилевич В.Д. Концептуалізація мегатрендів економічного розвитку в контексті глобальних викликів сучасності / В.Д. Базилевич // Парадигмальні зрушення в економічній теорії ХХІ ст. : Мат. міжнар. наук.-практ. конф. – К. : КНУ ім. Тараса Шевченка, 2012. – С. 11–15.
21. Інфляційний звіт. Березень, 2015. – К. : Національний банк України, 2015. – 71 с.
22. Самооцінка домогосподарствами України рівня своїх доходів у 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua/>.
23. Чухно А.А. Модернізація економіки та економічна теорія / А.А. Чухно // Економіка України. – 2012. – № 10. – С. 24–33.